

فصلنامه علمی پژوهشی و برنامه‌ریزی شهری

سال ۱۱، شماره پیاپی ۴۳، زمستان ۱۳۹۹

شاپا چاپی: ۵۲۲۹-۲۲۲۸ - شاپا الکترونیکی: ۳۸۴۵-۲۴۷۶

<http://jupm.miau.ac.ir>

مقاله پژوهشی

برآورد و تحلیل اثرات گردشگری بر پایداری اقتصاد و درآمد شهروندی و شهرداری‌ها (مطالعه موردی: شهر بابک - کرمان)

حسن حکمت نیا؛ دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

علی باقری کشکولی؛ دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، گروه شهرسازی و معماری راه و شهرسازی یزد، یزد، ایران

پذیرش: ۱۳۹۸/۱۲/۲۰

صص ۱۱۴-۱۰۱

دریافت: ۱۳۹۸/۶/۴

چکیده

امروزه صنعت گردشگری باعث ایجاد و رونق سرمایه‌گذاری‌های کلان در آن دسته از زیرساخت‌هایی شده که شرایط زندگی افراد محلی را بهبود و ارتقاء می‌بخشد و از سوی دیگر از طریق اشتغال و ارز آوری برای شهروندان و سازمان‌های متولی مدیریت شهری همچون شهرداری‌ها با ایجاد منابع درآمدی می‌تواند موجبات توانمندی اقتصاد شهروندان و سازمان‌های متولی را فراهم آورد. بنابراین با علم به این موضوع، پژوهش حاضر سعی بر آن دارد تا اثرات گردشگری را بر اقتصاد شهری و پایداری درآمد شهرداری‌ها مورد سنجش و واکاوی قرار دهد. جامعه آماری این پژوهش شامل شهروندان و کارکنان شهرداری شهر بابک می‌باشند که با استفاده از فرمول کوکران، نمونه‌ای به حجم ۲۶۵ نفر انتخاب گردید. همچنین آزمون پیش‌آهنگی برای بدست آوردن ضریب اعتبار پرسشنامه انجام گرفت که ضریب اطمینان آلفای کرونباخ آن ۰/۸۳ به دست آمد که حاکی از مناسب بودن ابزار پژوهش بوده است. برای تحلیل داده‌ها از آمار استنباطی شامل (آزمون تی تک نمونه‌ای، تحلیل خوشه‌ای، جدول توافقی و آزمون همگونی کای دو) استفاده گردیده است. نتایج آزمون T تک نمونه‌ای و آزمون همگنی کای دو بر اساس جدول توافقی نشان می‌دهد که اولاً گردشگری توانسته است موجبات توانمندی و پایداری اقتصاد شهری را در شهر بابک فراهم آورد. ثانیاً بر اساس یافته‌ها مشخص گردید که در سطح ۹۹ درصد اطمینان مابین گردشگری به عنوان متغیر مستقل تحقیق و پایداری درآمد شهروندان و شهرداری شهر بابک رابطه مستقیم و معنی‌داری پابرجا است.

واژگان کلیدی: گردشگری، اقتصاد شهری، پایداری، شهرداری، شهر بابک.

مقدمه:

امروزه گردشگری ضمن این که مزایای اقتصادی زیادی برای جوامع دارد، نقش مهمی نیز در توسعه پایدار و تعاملات بین سطوح محلی و جهانی ایفا می‌کند (Tucker, 2003:1). از آثار اقتصادی این صنعت می‌توان به افزایش درآمد پایدار و مناسب یکی از آثار اقتصادی این صنعت است. در این رابطه، ساختار گردشگری یک مکان دربرگیرنده عواملی است که می‌تواند انگیزه بیشتری را برای تقاضای گردشگری فراهم آورد (Janparvar and Ghorbani, 2016: 112). این تقاضای گردشگری تأثیر زیادی در مولفه‌های اقتصادی مانند رشد تولید، اشتغال، رونق صنایع داخلی، افزایش درآمدهای مالیاتی از محل فعالیت‌های اقتصادی مرتبط با گردشگری، ایجاد تعادل منطقه‌ای، تعدیل ثروت، دگرگون ساختن فعالیت‌های اقتصادی و سوق دادن درآمد از مناطق شهری به روستاها و نهایتاً جلوگیری از برون‌کوچی روستاییان دارد (Bazazeyan et al, 2018). امروزه بیش از ده درصد از درآمد ناخالص داخلی کشورها در سطح جهان را گردشگری تشکیل می‌دهد (World tourism organization, 2018). بر اساس آمارهای سازمان جهانی گردشگری، سود حاصل از گردشگری در سال ۲۰۰۲ برابر با ۴۷۲ میلیارد دلار است (Theobald, 2005: 3). این صنعت در سال ۲۰۰۳ ایجاد کننده ۱۹۵ میلیون شغل بوده و حجم سرمایه‌گذاری‌های صورت گرفته در راستای توسعه گردشگری در جهان ۶۸۵ میلیارد دلار بوده است و به تنهایی در سال ۲۰۰۳؛ ۶ درصد صادرات جهانی کالاها و خدمات را در بر گرفته است (Lickorish, 1991: 132). در سال ۲۰۱۷ نیز تعداد گردشگران بین‌المللی به بیش از ۱/۳ میلیارد نفر و درآمد حاصل از این صنعت به بیش از ۱/۳۳ تریلیون دلار رسیده است (UNWTO, 2018: 1254) که پیش‌بینی می‌شود در سال ۲۰۲۰ تعداد گردشگران و سود حاصل از گردشگری سالیانه به دو و ۲/۵ تریلیون دلار خواهد رسید (World tourism organization, 2018). مطالعات نشان می‌دهد این صنعت در دهه‌های اخیر به سرعت در حال توسعه بوده و کمک فراوانی به رشد اقتصادی کشورهای گردشگرپذیر کرده است (Martins et al, 2017) علاوه بر این، این صنعت فعالیت‌های چند بعدی است و از آن به عنوان «امیدبخش‌ترین صنعت کشورهای جهان سوم» یاد شده است (Saraii et al, 2019: 9) چرا که یکی از منابع بسیار مهم در کسب درآمد در این کشورها تبدیل شده است (Montazerhojat et al, 2017). بر این اساس اگر به درستی برنامه ریزی شده باشد، به افزایش درآمد پایدار، بهبود سطح زندگی، رفاه عمومی و اشتغال بیشتر منجر می‌شود (Shirafkan Lamsou and Masoomzadeh, 2017).

ناپایداری توسعه جوامع بشری در دو قرن اخیر (پس از انقلاب صنعتی) و پیامدهای زیانبار آن که تابعی از متغیرهای جمعیت، سرانه‌ها و الگوی مصرف می‌باشد که منجر به ناپایداری اقتصادی شده است. این امر توجه به اصل پایداری را هر چه بیشتر مورد تأکید قرار داده (Baro, 2001)؛ : Mehmet, 2005: 274) و افزایش رفاه و کاهش فقر را به یکی از اهداف اصلی برنامه‌های توسعه اقتصادی در هر کشور تبدیل کرده است تا تأمین شرایط مطلوب برای زندگی تمام اقشار جامعه از وظایف مهم سیاست‌گذاران اقتصادی به شمار آید (Zroke et al, 2018: 97). در این رابطه برنامه ریزی در تحقق کسب درآمدهای پایدار با توجه به میراث مادی و معنوی ارزشمند گردشگری در کشور می‌تواند به رشد اقتصادی جوامع کمک نماید. چرا که مقاصد گردشگری به عنوان یک مکان ضمن فراهم‌آوری ارتباط میان گردشگران و محیط پیرامون، باعث ایجاد معاوی و انگاره‌های گوناگونی از مکان‌های متفاوت در ذهن ایشان می‌شود. این معانی و انگاره‌های ذهنی به مکان هویت داده و باعث شکل‌گیری حسن مکان و تشویق گردشگران برای بازدید مجدد می‌گردد (Smit, 2015: 220).

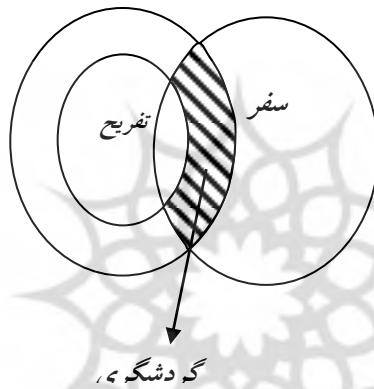
ایران یکی از کشورهای پرجاذبه در جهان محسوب می‌شود. براساس گزارش سازمان جهانی گردشگری، ایران دارای رتبه دهم جاذبه‌های باستانی و تاریخی و رتبه پنجم جاذبه‌های طبیعی در جهان است (Khanzade et al, 2018: 84). با این حال به نظر می‌رسد در ایران بسته قانونی و قانون‌گذاری در اسناد و قوانین پایه و فرادستی درخصوص توریسم به خوبی صورت نگرفته و این بخش دارای ضعف و ابهام و چالش‌های اساسی است. توجه نکردن به صنعت توریسم در برنامه‌ریزی‌های میان‌مدت و بلندمدت و اسناد فرادستی ایران باعث شده است سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و شورای عالی میراث فرهنگی و گردشگری، نتوانند در توسعه صنعت توریسم ایران بویژه در بخش توریسم بین‌المللی توفیق چندانی کسب کنند (Veisi, 2۰۱۷). با توجه به اهمیت این موضوع و با توجه به تأثیر شگرف گردشگری در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، باید با نظری بلند و مدیریتی عالمانه، آگاهانه و با برنامه‌ریزی درست، در جهت گسترش آن تلاش کرده و آثار منفی آن را به حداقل رسانید (Mahalati, 2001). علاوه بر این با توجه به پتانسیل‌های بالای گردشگری در مناطق مختلف ایران، سبب ایجاد تحولاتی در زندگی اجتماعی و اقتصادی ساکنان مناطق مختلف می‌باشد که درک رابطه بین افزایش میزان گردشگری و نقش آن در توسعه اقتصادی، محیطی نواحی میزبان، نیازمند بررسی‌های بیشتری است. از جمله مناطق گردشگر پذیر کشور که در سال‌های اخیر پذیرای شمار زیادی از گردشگران داخلی و خارجی بوده، شهربابک از توابع استان کرمان می‌باشد که وجود جاذبه‌های فرهنگی و اجتماعی، موقعیت تفریحی و گذران اوقات فراغت، سبب جذب گردشگران محلی و غیر محلی و در نتیجه رونق و توسعه شهر شده است.

اگرچه نام شهربابک با تاریخ افسانه‌های واری از حضور بابک و فرزندش اردشیر در دوره ساسانی گره خورده است، اما هویت تاریخی شهربابک را می‌توان از زمان گزارش ابن خردادبه، جغرافی‌نگار قرن سوم هجری، حائز صورت واقعی دانست. گزارش ابن خردادبه نشان می‌دهد، شهربابک در اوایل اسلام منزلگاهی مهم، در مسیر راه اصلی کرمان به شیراز بوده است (Labbaq-Khanii, 2016: 115). این شهر جزو معدود شهرهای استان کرمان است که در مجاورت دو استان یزد و فارس قرار دارد و به شهر علم و فرهنگ معروف است. از گروه‌های قومی این شهرستان منگلی‌ها، میمندها، مرجی‌ها، آبدری‌ها، مدواری‌ها، هرناشک‌ها و تعدادی دیگر را می‌توان نام برد. از مناطق دیدنی این شهر می‌توان به عمارت موسی خانی، روستای صخره‌های میمند شهر بابک (ثبت شده در

میراث جهانی یونسکو) غار ایوب، کفه نمک استبرق، آبدر، سقاخانه و پارک خورسند اشاره کرد که سالانه پذیرای تعداد زیادی گردشگر داخلی و خارجی است. این امر باعث شده است از سال ۱۳۹۷ تاکنون ۱۰۰ خانۀ بوم گردی در شهر بایک آماده سازی شود که ۷۰ مورد از این تعداد در روستای صخره ای میمند، آبدر، دهج، خبر و غیره به بهره برداری رسیده است. بنابراین پژوهش پیش رو سعی بر آن دارد که به تحلیل اثرات گردشگری بر اقتصاد شهری و شهرداری‌ها به عنوان مهم‌ترین متوالی مدیریت شهری بپردازد.

پیشینه تحقیق و مبانی نظری:

پتانسیل بخش گردشگری برای تحریک و تسهیل رشد و توسعه است (United Nations, 2013: 10). همان گونه که تزونو (۱۹۷۵) اظهار داشت، گردشگری یکی از نهادینه ترین پدیده های اقتصادی در این عصر است (Tzonev, 1975: 101-115). بوتلر (۱۹۹۱) به طور مشابه از این گفته حمایت کرد که گردشگری در یک ناحیه با چنان شیوه و مقیاسی توسعه می یابد و حفظ می شود که در طی یک دوره نامحدود ماندنی می شود و محیطی (انسانی یا فیزیکی) را به وجود می آورد به درجه ای، تنزل یا تغییر نمی دهد که توسعه موفق و سلامت سایر فعالیت ها و فرآیندها را ممنوع کند (Butler, 1991: 42). گردشگری را می توان با مفاهیم خود و محیط های آن مورد رسیدگی قرار داد. همان گونه که تزونو یادآور شد، انقلاب علمی تکنولوژیکی و تغییرات اجتماعی اقتصادی حاصله به دنبال جنگ جهانی دوم شرایطی ایجاد کرد که اشتیاق شدید به ارتباطات ملی و بین المللی را افزایش داد. ارضای ن های گردشگر تبدیل به یکی از ضرورت های زندگی شده است. هر چند معنای گردشگری را می توان به عنوان تکنیک سفر برای لذت بردن تعریف نمود، شاید تعریف آن واقعاً دشوار باشد اما تشخیص آن آسان است. شکل (۱) نشان می دهد که گردشگری نوعی تعامل دائم بین فراغت، تفریح و سفر است (Kaya, 2002: 56).

شکل ۱: گردشگری منبع: (Kaya, 2002: 57)

«گردشگری در تمام شاخه های آن با توجه به سازوکارهای خاص و پیچیده ای که دارند، اقتصاد را در تمام سطوح تحت تاثیر قرار می دهند. سازمان جهانی گردشگری محورهایی چون افزایش درآمد عمومی و دولتی، جذب ارز خارجی حاصل از گردشگری بین المللی، ایجاد اشتغال در تمام سطوح و کمک به درآمدهای دولتی را برای اندازه گیری آثار اقتصادی استاندارد مطرح می کند» (Heydari, 2011: 77-79). گردشگری اثرات اقتصادی بر سکنه بومی دارد. دوسون اظهار می دارد که شاهد بار افزایش مالیات بر دارندگان بومی املاک مسکونی نتیجه توسعه آپارتمان نشینی است. مطابق نظر کریستسن موضوع دیگر توسعه گردشگری راهکار اقتصادی بلندمدت است که باید مورد ملاحظه قرار گیرد و در این فرآیند، منبع پایه باید حفظ شود. جامعه بومی، منبع پایه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و شالوده ای برای بیشتر فعالیت های گردشگری است و کیفیت زندگی سکنه معیاری از شرایط آن منبع است.

غالباً به نظر می رسد که گردشگری، از لحاظ اقتصادی چشم انداز مطلوبی برای اکثر دولت ها باشد زیرا علاقه به مردم کشور، میراث و سنت های آنان به علاوه منابع طبیعی و انسانی را به طور تلویحی مورد اشاره قرار می دهد. این امر می تواند منجر به بالا بردن تصور مردم و پیشرفت روابط بین المللی بهتر شود که همواره اولویت دولت ها بوده است. هر چند لازم است که ثروت ناشی از گردشگری به جای آنکه به سایر فعالیت های اقتصادی انتقال یابد، مجدداً بر روی مردم، سرمایه گذاری شود. تنها آن موقع می توان مزایای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی گردشگری را به حداکثر رساند و توسعه گردشگری مبتنی بر جامعه را تقویت نمود (Mousavi and bagheri kashkouli, 2014: 143). در مجموع ایجاد اشتغال و دستیابی به درآمد ارزی پایدار و مناسب و همچنین شناخت متقابل فرهنگی در راستای صلح و وفاق بین المللی از آثار اجتماعی و اقتصادی این صنعت، ایجاد تعادل منطقه ای، تنوع و غنا بخشیدن به اقتصاد محلی، ایجاد بازارهای جدیدی برای تولیدات محلی اعم از صنایع دستی و یا محصولات کشاورزی جهت گردشگران، بهبود کیفیت فرآوردهای کشاورزی و صنایع دستی، افزایش

1- Tzonev

2- Butler

3- Dawson, 1999

فرصت‌های شغلی، افزایش دستمزدها و تحول و گسترش تولیدات، ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و نیز افزایش اشتغال زنان و جوانان در فعالیت‌های مرتبط با این صنعت و کاهش معضل بیکاری با تصحیح الگو و ایجاد ظرفیت‌های شغلی پایدار اثرات اقتصادی گردشگری است (Ibid, 2014: 144).

بر این اساس در حال حاضر صنعت توریسم جایگاه خاصی در اقتصاد کشورها دارد و نقش فعال و مؤثر در ارتقای ساختار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورها، بخصوص در کشورهای رو به توسعه بازی می‌کند (Zroke et al, 2018: 95). این صنعت به عنوان یکی از شیوه‌های رشد و توسعه مقولات مختلف اقتصادی - اجتماعی (Gholami et al, 2018: 147) و یکی از بزرگترین بخش‌های اقتصادی در سطح بین‌المللی مورد توجه بوده که بدون شک یکی از فعالیت‌های اقتصادی و مهم در حال رشد است (Zamanzadeh et al, 2016: 136). کشور ایران با وجود جاذبه‌های فراوان طبیعی و فرهنگی و تاریخی و با توجه به این که شهرها و مناطق گردشگری براساس نقش و عملکرد، اهمیت و تنوع جاذبه‌های گردشگری خود، کارکردهای متنوع و مختلفی را از خود نشان می‌دهند (Eskandarsani and Rezaee et al, 2018: 3) هنوز نتوانسته است جایگاه خود را به عنوان یک کشور پذیرنده گردشگر در بازار جهانی صنعت توریسم بیابد (Bagheri et al, 2016). همین امر سبب شده است پایداری توسعه گردشگری تبدیل به یک هدف استراتژیک مهم برای بیشتر مقصدها گردد. در این رابطه مشارکت سودمند بین صنعت، سکنه بومی و دولت‌های نماینده آنها شرایط ضروری برای پایداری هستند (Middleton, 1997). مقصدها مجبور به حفظ آینده خود و جستجوی راهکارها و فنون توسعه پایدار هستند. مقصد گردشگری مرتباً وابسته به منابع طبیعی - تاریخی - فرهنگی و میراثی است که به قدرت اقتصادی جوامع بومی مربوط می‌گردد. برای حمایت از گردشگری، نیازها و ارزش‌های سکنه، تامین کنندگان خدمات و بازدیدکنندگان در ترکیب با طرح‌های دقیق سنجیده می‌شوند تا سطوح قابل قبولی از تماس بین سکنه و بازدیدکنندگان را آسان نمایند (Derrett, 1996). زمانی که گردشگری مورد حمایت قرار گیرد، یک محرک اقتصادی جهت حفظ عرصه‌های طبیعی برای کاربرد کم‌تأثیر فراهم خواهد ساخت (Hassan, 2000). طبق نظر اسواربروک، اساس توسعه گردشگری پایدار بستگی به دولت، گردشگران، جامعه میزبان و سایرین دارد که در شکل (۲) بیان شده است.

شکل (۲): دلایل متفاوت برای گردشگری پایدار منبع: (Swarbrooke, 1996).

باید گفت مفهوم توسعه پایدار نیازی به معایرت با مفهوم توسعه اقتصادی ندارد. مدافعان توسعه پایدار اذعان می‌کنند که پیشرفت اقتصادی برای کاهش فقر، بهبود ارزش زندگی و ترقی به سمت ایمنی محیط زیست ضروری است. بنابراین باید یک استراتژی متعادلی برقرار شود تا اطمینان حاصل شود که رشد گردشگری، فشار شدید به منابع طبیعی وارد نمی‌کند (Khuntia and Mishra, 2014: 23). چرا که گردشگری یک بخش اقتصادی است که نه تنها نتایج مثبتی به همراه دارد بلکه تأثیرات منفی جدی نیز دارد. با این حال، گردشگری پایدار اقدامی است که می‌تواند تعادل بین توسعه اقتصادی و حفاظت از محیط زیست در کنار حفظ حساسیت فرهنگی - اجتماعی حفظ کند. در هر تحقیق علمی مطالعه و بررسی تحقیقات و پژوهش‌هایی که در ارتباط با موضوع انجام شده،

لازم و ضروری است، چرا که بدون دستیابی به نتایج پژوهشی دیگران و توسعه و تکامل آنها، امکان رسیدن به پاسخ مناسب و تجزیه و تحلیل بهتر میسر نیست. از جمله مطالعاتی که در زمینه گردشگری شهری صورت گرفته است عبارت‌اند از:

شفیعی و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیق تحت عنوان گردشگری پایدار از تئوری تا تحقق: یک رویکرد انتقادی به این نتیجه رسیدند که حکمروایی خوب می‌تواند به عنوان مفهومی باشد که یک نظام سیاستگذاری کارآمد باید بر مبنای اصول آن شکل گیرد تا حرکت به سمت برنامه ریزی موفق توسعه پایدار گردشگری فراهم گردد (Shafiee et al, 2016: 170). کالانتري خليل آبادی و همکاران (۱۳۹۴) در بررسی نهادهای محلی و ظرفیت آنها در توسعه گردشگری پایدار شهری به این نکته اشاره دارند که نهادهای مردمی به عنوان جایگزینی مناسب برای دولت می‌توانند نقش حفاظتی از میراث فرهنگی و جاذبه های گردشگری را بر عهده بگیرند. آنها می‌توانند از ظرفیت اعتمادسازی، مشارکتی و تعاملی خود استفاده نمایند و سرمایه گذاری کلانی را در راستای توسعه پایدار گردشگری به سمت عناصر و جاذبه های گردشگری شهری سوق دهند (Kalantari khalilabad et al, 2015: 1). سرایی و شمشیروی (۱۳۹۲) در مقاله خود به بررسی وضعیت گردشگری در شهر شیراز در راستای توسعه پایدار پرداخته و نتیجه‌گیری کرده‌اند که شهر شیراز به دلیل موقعیت و آثار بسیار برجسته تاریخی، فرهنگی، هنری و ادبی خود در موقعیت تهاجمی- رقابتی قرار دارد و ظرفیت تبدیل شدن به یکی از بزرگترین مراکز توریستی ایران در سطح بین‌المللی را داراست. بزرگترین مانع در راه رسیدن به این هدف ناتوانی سیاسی - مدیریتی، مالی و تجهیزاتی شهر، مدیریت غیر تخصصی و ناکارآمد، ضعف زیرساخت‌ها و تبلیغات است (Saraee and Shamshiri, 2013: 69). خاوریان و همکاران (۱۳۹۲) در مقاله‌ای به برنامه‌ریزی راهبردی توسعه گردشگری شهری شهر تفت پرداخته و دریافتند که وجود پتانسیل در شهر تفت موجب پدید آمدن فرصت‌هایی از قبیل دست یافتن به منبع درآمد مطمئن در شهر و افزایش رغبت سرمایه‌گذاران برای سرمایه‌گذاری شده است (Khavariean et al, 2013: 128).

سماکوش و همکاران (۱۳۹۲) در مقاله‌ای به ارزیابی نقش گردشگری شهری در توسعه اقتصادی- محیطی شهر بابلسر پرداخته و بیان کرده‌اند که در این شهر گردشگری در زمینه اقتصادی، اثرات قابل توجهی داشته و علاوه بر اشتغال‌زایی و درآمدزایی، سبب بالا رفتن قیمت‌ها نیز گردیده است. همچنین در زمینه زیست محیطی و کالبدی نیز مشخص گردید که ورود گردشگران منجر به کاهش اراضی زیر کشت کشاورزی و تغییر کاربری آنها و افزایش خدمات و تسهیلات کالبدی گردشگری شده است (Samakosh et al, 2013: 17). مرادی و رحمانی (۱۳۸۹) در مقاله‌ای به بررسی نقش گردشگری در توسعه پایدار شهری مشهد پرداخته و دریافتند که اصلی‌ترین توان شهری در مشهد، گردشگری با تأکید بر گردشگری مذهبی است که تمام زوایای شهر را تحت سلطه خود دارد که با توجه به اصول پایداری و رعایت استانداردهای آن می‌توان پویایی و توسعه شهر را در طولانی مدت به همراه داشته باشد (Moradi and Rahmani, 2010: 41). بنرافشان و آقایی (۱۳۸۹) در مقاله خود به بررسی نقش گردشگری در تحول اقتصادی- اجتماعی استان سیستان و بلوچستان پرداخته و دریافتند که استان سیستان و بلوچستان نیز به دلیل شرایط تاریخی و اکولوژیکی دارای استعدادهای فراوانی در زمینه گردشگری می‌باشد که در صورت ایجاد شرایط لازم در آن، مقوله گردشگری می‌تواند موجب تحول در کارکردهای اقتصادی- اجتماعی استان گردد (Bazrafshan and Aghaee, 2010: 1).

مواد و روش تحقیق:

بر اساس مولفه های مورد بررسی، نوع تحقیق کاربردی و روش پژوهش توصیفی- تحلیلی است. داده‌های تحقیق از طریق منابع کتابخانه‌ای شامل (فیش برداری، اینترنت) و میدانی (پرسشنامه، مصاحبه) جمع آوری است. جامعه آماری تحقیق شامل شهروندان و کارکنان شهرداری و همچنین میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری شهر بایک است. این شهر در سرشماری سال ۱۳۹۵ دارای ۵۱۶۲۰ نفر جمعیت و ۱۵ نفر کارمند در نهادهای شهرداری و میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری بوده است. بر اساس فرمول کوکران تعداد نمونه لازم برای شهروندان ۲۶۵ خانوار برآورد گردید که به روش تصادفی طبقه‌ای در بین آنها توزیع شد. علاوه بر این با توجه به حجم کم جامعه آماری کارمندان نهادهای شهرداری و میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، حجم نمونه این جامعه کل ۱۵ نفر در نظر گرفته شده است. شاخص‌های تحقیق شامل ۲۶ شاخص در ارتباط با اقتصاد گردشگری در شهر بایک بوده است که جهت سنجش سطوح برخورداری از پایداری اقتصادی گردشگری در منطقه از طریق مرور اسنادی انتخاب و در سه سطح قوی، متوسط و ضعیف مورد بررسی قرار گرفتند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و بررسی رابطه گردشگری و پایداری اقتصادی شهروندان و شهرداری‌ها نیز از آزمون‌های آماری تحلیل خوشه‌ای، جدول توافقی و آزمون همگونی کای دو استفاده گردید. بدین منظور ابتدا با استفاده از آزمون تحلیل خوشه‌ای شاخص‌های مورد مطالعه در سه طبقه ضعیف، متوسط و خوب دسته‌بندی گردید و جهت سنجش رابطه آن‌ها از آزمون همگنی کای دو بر اساس جدول توافقی استفاده گردید. در این پژوهش از ۳ مؤلفه و ۲۶ گویه

۱- در این پژوهش به منظور انتخاب شاخص‌ها؛ ابتدا از طریق مرور مطالعات صورت گرفته در زمینه پایداری اقتصادی، ۳۸ شاخص پایداری اقتصادی انتخاب گردید. سپس شاخص‌های همسان حذف و به منظور مشخص ساختن میزان تطابق با موضوع و هدف تحقیق، شاخص‌های منتخب به صورت پرسشنامه‌ای برای ۹ نفر متخصص در زمینه گردشگری و برنامه‌ریزی شهری ارسال گردید. که از ۹ مورد ارسال ۶ مورد عودت داده شد. در نهایت از طریق تطابق شاخص‌ها در پرسشنامه‌های تکمیلی ۲۶ شاخص پایداری اقتصادی انتخاب گردید.

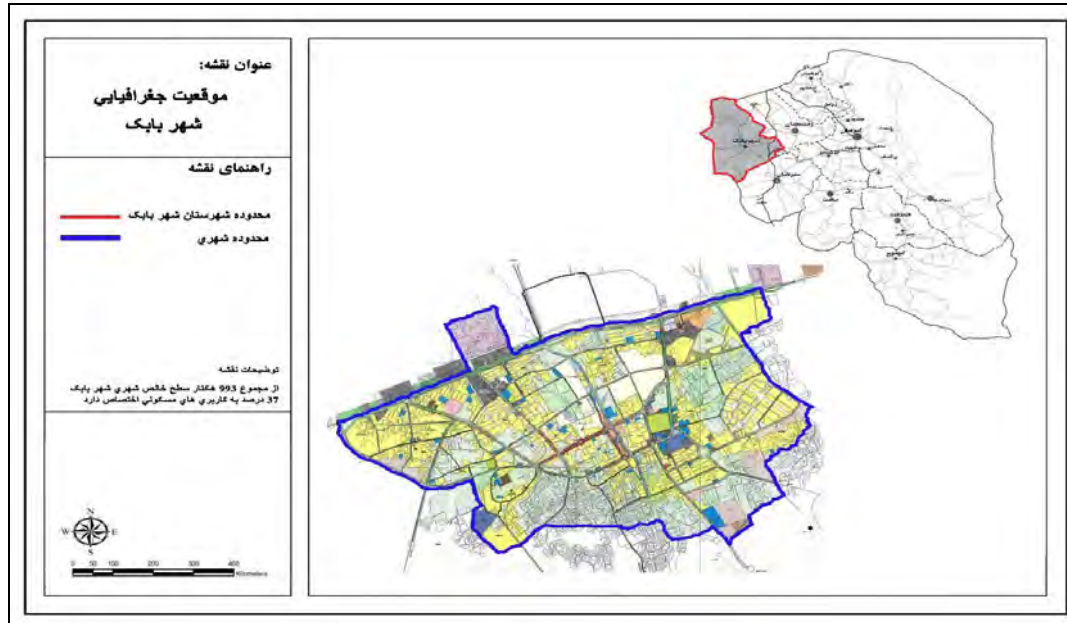
پایداری اقتصادی استفاده گردیده است. لازم به ذکر است که از طریق مطالعه پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه پایداری اقتصادی و در راستای اهداف تحقیق گویه‌ها انتخاب گردیده است. (جدول ۱).

جدول ۱- گویه‌های به کار رفته به منظور سنجش پایداری اقتصادی

کد	شاخص‌های پایداری	مؤلفه	بعد
X1	بار تکفل ناخالص	عدالت اقتصادی	پایداری اقتصادی
X2	بار تکفل خالص		
X3	جمعیت زیر خط فقر		
X4	میانگین درآمد سالانه خانوار		
X5	تفاوت درآمد به هزینه خانوار		
X6	مجموع وجوه دریافتی شهرداری‌ها		
X7	تراکم زیستی		
X8	ضریب مرکزیت خدماتی		
X9	نرخ بیکاری	بُناات اقتصادی	
X10	میزان بهره‌گیری از خدمات اعتباری شهروندان و شهرداری‌ها		
X11	ضریب تنوع شغلی		
X12	میزان تمایل به سرمایه‌گذاری		
X13	افزایش پایداری درآمد شهرداری‌ها		
X14	نسبت جمعیت شاغل در بخش گردشگری		
X15	درصد درآمد از فعالیت‌های گردشگری برای شهروندان و	رفاه اقتصادی	
X16	درصد هزینه‌های تفریحی		
X17	درصد باسواد شهروندان		
X18	ضریب تکنولوژی مورد استفاده		
X19	درصد رضایت شغلی		
X20	درصد کاهش هزینه‌های شهرداری‌ها		
X21	درآمد حاصل از گردشگری برای شهرداری‌ها		
X22	نرخ اشتغال مردان		
X23	نرخ اشتغال زنان		
X24	راندمان تولید		
X25	میزان پس‌انداز واقعی		
X26	ضریب تنوع معیشت		

محدوده مورد مطالعه:

شهر بابک از نواحی مهم گردشگری استان تاریخی کرمان (پهناترین استان ایران) محسوب می‌گردد. جمعیت این شهر بنا بر سرشماری سال ۱۳۹۵ مرکز آمار ایران، برابر با ۵۱۶۲۰ نفر جمعیت بوده است. این شهر در مسیر محور جنوب به شمال ایران و در غرب استان کرمان واقع شده است. فاصله این شهر تا کلان‌شهر کرمان ۲۳۰ کیلومتر است. مهم‌ترین اثر تاریخی درون شهری شهر بابک را می‌توان "عمارت موسی خانی" و مهم‌ترین اثر برون شهری را "روستای صخره‌ای میمند" دانست که جنبه بین‌المللی و جهانی دارد. از آثار دیگر درون شهری و برون شهری شهر بابک می‌توان به کوه مدوار، غار ایوب دهج (بزرگترین غار آذرین ایران)، قلعه سنگی مرج واق در نزدیک روستای مرج، مسجد شهر کهنه، قلعه مهرجرد، شکارگاه دهج با بیش از ۸۵۰ نوع جاندار نادر، آتشکده آذریغ واقع در ۲۵ کیلومتری مرکز شهر، عمارت والی، حمام حاجی آخوند، روستای ریسه و پا قلعه، آتشکده فیروزی، کوه اوستا، طبیعت روستای آبلر و دریاچه فصلی مخرگه نام برد.

شکل ۳- موقعیت جغرافیایی شهر بابک در ایران و استان - منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵.

بحث و یافته‌های تحقیق:

نتایج حاصل از توصیف ویژگی‌های افراد جامعه آماری در بخش شهروندان نشان می‌دهد، بیشترین رده سنی افراد پاسخگو ۵۰-۴۰ سال، از ۲۶۵ پاسخ‌دهنده ۹۵/۲ درصد مرد و ۴/۸ درصد زن بوده‌اند. متوسط بعد خانوار این افراد برابر با ۳/۹ نفر می‌باشد. همچنین نتایج حاصل از درآمد سالانه جامعه آماری مورد مطالعه نشان می‌دهد، میزان درآمد هر خانوار طی یک سال به طور متوسط ۱۴۱۷۳۰۰۰ تومان می‌باشد. وضعیت سواد آزمودنی‌ها نیز در جدول (۲) آورده شده است. نتایج حاصل از توصیف ویژگی‌های افراد جامعه آماری کارکنان شهرداری نیز نشان می‌دهد از ۱۵ پاسخ‌دهنده ۸۰/۳ درصد مرد و ۱۹/۷ درصد زن بوده‌اند. همچنین ۲۵ درصد کارمندان دارای سطح تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر و ۷۵ درصد دارای مدرک لیسانس هستند.

جدول ۲- میزان تحصیلات جامعه آماری

سطح تحصیلات	شهروندان		کارمندان	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد
بی‌سواد	۱	۶	۰	۰
ابتدایی	۹	۱/۶	۰	۰
راهنمایی	۴	۱/۸	۰	۰
دیپلم	۱	۳/۸	۰	۰
لیسانس و	۱	۵/۶	۱۵	۱۰۰
جمع	۲	۱۰		

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸.

تعیین سطوح پایداری اقتصادی در منطقه مورد مطالعه:

به منظور سنجش سطح پایداری مؤلفه‌های اقتصادی حاصل از بازدید گردشگران و فعالیت‌های آنان در منطقه مورد مطالعه، ۲۶ گویه در غالب طیف لیکرات و با استفاده از آزمون T تک نمونه‌ای مورد بررسی قرار گرفت. لازم به ذکر است نتایج ارزیابی‌های توصیفی حاصل مجموع میانگین نظرات شهروندان و کارشناسان شهرداری می‌باشد. آزمون T به ارزیابی این مسئله می‌پردازد که آیا میانگین مشاهده شده از حد میانگین بیشتر است یا خیر؟ نتایج این آزمون در سه سطح آورده شده است:

سطح اول: اگر میانگین مشاهده شده با میانگین برابر باشد (یک از حدها منفی باشد)؛ لذا شاخص X در شرایط متوسطی قرار دارد.
 سطح دوم: اگر میانگین مشاهده شده از حد میانگین بیشتر باشد (حد بالا و حد پایین آزمون مثبت باشند)؛ لذا شاخص X در شرایط خوبی از آزمون قرار دارد.
 سطح سوم: اگر میانگین مشاهده شده از حد میانگین پایین‌تر باشد (حد بالا و حد پایین آزمون منفی باشند)؛ لذا شاخص X در شرایط بدی از آزمون قرار دارد.
 بدین منظور ۲۶ شاخص پایداری اقتصادی در سه سطح پایدار، تا حدی پایدار و ناپایدار تقسیم‌بندی شده‌اند. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که ورود گردشگران و فعالیت‌های آنان باعث گردیده است که منطقه مورد مطالعه از نظر ۱۹ شاخص، در سطح پایداری؛ ۴ شاخص (مجموع وجوه ارسال، تراکم زیستی،

میزان بهره‌گیری از خدمات اعتباری، میزان پس‌انداز واقعی) تا حدی پایدار و ۳ شاخص (میزان تمایل به سرمایه‌گذاری، درصد هزینه‌های تفریحی، ضریب تکنولوژی مورد استفاده) در سطح ناپایدار قرار گیرد. به بیان کلی با توجه به نتایج حاصل شده از آزمون T تک نمونه‌ای می‌توان گفت که ورود گردشگران و فعالیت‌های آنان در شهر بایک باعث پایداری اقتصادی شهروندان و شهرداری‌ها گردیده است.

جدول ۳- سطح پایداری اقتصادی با استفاده از آزمون T تک نمونه‌ای

ارزیابی شاخص	مطلوبت عددی مورد آزمون ۳					شخص	
	فاصله اطمینان ۹۹٪		سطح میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی		آماره آزمون
	حد بالا	حد پایین					
پایدار	۰/۹۳۱۸	۰/۷۸۱۲	۰/۸۵۶۵۲	۰/۰۰۰	۲۲۹	۲۹/۴۴۵	X1
پایدار	۰/۹۲۴۶	۰/۷۷۹۷	۰/۸۵۲۱۷	۰/۰۰۰	۲۲۹	۳۰/۵۵۳	X2
پایدار	۱/۱۰۴۴	۰/۷۸۲۵	۰/۹۴۳۴۸	۰/۰۱۹	۲۲۹	۱۵/۲۲۵	X3
پایدار	۰/۰۴۷۲	۰/۱۴۲۸	۰/۰۴۷۸۳	۰/۰۰۰	۲۲۹	۱۳۰۷	X4
پایدار	۱/۲۹۱۹	۱/۰۰۶۵	۱/۱۵۲۱۷	۰/۰۰۰	۲۲۹	۲۰/۵۴۳	X5
تا حدی پایدار	۰/۰۳۸۴	-۰/۱۵۱۴	-۰/۰۵۶۵۲	۰/۰۰۰	۲۲۹	-۱/۵۴۷	X6
تا حدی پایدار	۰/۰۶۶۳	-۰/۱۳۵۸	-۰/۰۳۴۷۸	۰/۰۳۷	۲۲۹	-۰/۸۹۴	X7
پایدار	۰/۹۲۴۶	۰/۷۷۹۷	۰/۸۵۲۱۷	۰/۰۰۰	۲۲۹	۳۰/۵۵۳	X8
پایدار	۰/۸۸۳۷	۰/۷۵۱۱	۰/۸۱۷۳۹	۰/۰۰۰	۲۲۹	۲۲/۱۰۶	X9
تا حدی پایدار	۰/۰۷۸۸	-۰/۱۲۳۳	-۰/۰۲۱۷۴	۰/۰۰۰	۲۲۹	-۰/۵۶۲	X10
پایدار	۰/۹۳۱۸	۰/۷۸۱۲	۰/۸۵۶۵۲	۰/۰۰۰	۲۲۹	۲۹/۴۴۵	X11
ناپایدار	-۰/۹۹۲۵	-۱/۰۱۱۹	-۱/۰۱۱۲۰	۰/۰۰۰	۲۲۹	-۳۳/۲۷۱	X12
پایدار	۱/۰۶۱۸	۰/۷۹۰۴	۰/۹۲۶۰۹	۰/۰۰۰	۲۲۹	۱۷/۷۲۷	X13
پایدار	۰/۶۸۲۶	۰/۳۶۹۵	۰/۵۲۶۰۹	۰/۰۰۰	۲۲۹	۸/۷۲۸	X14
پایدار	۱/۴۰۹۲	۱/۱۰۲۹	۱/۵۶۶۵۲	۰/۰۰۰	۲۲۹	۲۱/۳۸۳	X15
ناپایدار	-۰/۷۴۵۰	-۰/۹۸۵۴	-۰/۸۶۵۲۲	۰/۰۰۰	۲۲۹	-۱۸/۶۹۴	X16
پایدار	۱/۳۰۶۳	۱/۰۱۵۵	۱/۱۶۰۸۷	۰/۰۰۰	۲۲۹	۲۰/۷۳۸	X17
ناپایدار	-۰/۵۲۱۱	-۰/۶۷۱۱	-۰/۶۶۳۳۱	۰/۰۰۰	۲۲۹	-۱۱/۶۹۴	X18
پایدار	۰/۶۰۸۵	۰/۳۸۲۸	۰/۴۹۵۶۵	۰/۰۰۰	۲۲۹	۱۱/۴۰۴	X19
پایدار	۰/۸۷۶۲	۰/۷۴۱۲	۰/۸۰۸۷۰	۰/۰۰۰	۲۲۹	۳۱/۱۱۳	X20
پایدار	۰/۸۳۹۶	۰/۵۸۶۵	۰/۷۱۳۰۴	۰/۰۰۰	۲۲۹	۱۴/۶۳۳	X21
پایدار	۱/۲۶۶۳	۱/۰۷۵۸	۱/۲۲۶۰۹	۰/۰۰۰	۲۲۹	۲۱/۱۹۶	X22
پایدار	۰/۹۲۳۸	۰/۷۱۱۰	۰/۸۱۷۳۹	۰/۰۰۰	۲۲۹	۱۹/۹۶۰	X23
پایدار	۱/۰۲۹۷	۰/۷۰۹۵	۰/۸۶۹۵۷	۰/۰۰۰	۲۲۹	۱۴/۱۰۸	X24
تا حدی پایدار	۰/۰۷۲۵	-۰/۱۱۲۱	-۰/۰۱۹۶۳	۰/۰۰۰	۲۲۹	-۰/۴۱۲	X25
پایداری	۰/۰۵۷۳	۰/۱۳۵۶	۰/۰۳۹۱۳	۰/۰۰۰	۲۲۹	۱/۰۵۴	X26

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸.

تبیین اثرات صنعت گردشگری بر پایداری اقتصاد شهری و شهروندی:

به منظور سنجش روابط آماری صنعت گردشگری و پایداری اقتصادی شهر بایک، پس از انتخاب شاخص‌ها و سنجش سطح پایداری؛ مؤلفه‌های منتخب بر اساس تحلیل خوشه‌ای در سه طبقه خوب، متوسط و ضعیف جای گرفته و مورد آزمون همگنی کای دو قرار گرفتند. نتایج آزمون همگونی کای دو مبتنی بر جداول توافقی، نشان دهنده وجود تفاوت معنادار آماری میان متغیر وابسته میزان پایداری اقتصادی و متغیر مستقل یعنی صنعت گردشگری می‌باشد. بررسی‌ها نشان می‌دهد، بر اساس میزان افزایش ورود گردشگران به شهر بایک، تفاوت معناداری در شاخص کل پایداری اقتصادی به دست آمده است. جهت این رابطه نیز

مثبت برآورد شده است که نشان دهنده وجود رابطه مستقیم می باشد، بنابراین می توان گفت با افزایش میزان ورود گردشگران و فعالیت های آنان در شهر بایک، بر میزان پایداری اقتصادی شهروندان و شهرداری شهر بایک هم افزایش پیدا می کند.

جدول ۴- تبیین اثر صنعت گردشگری بر پایداری اقتصادی، آزمون کای دو

کل	صنعت گردشگری			مؤلفه	
	بالا	متوسط	کم		
۳۷	۲۱	۹	۷	کم	پایداری اقتصادی
۷۲	۳۷	۲۱	۱۴	متوسط	
۱۵۶	۱۰۸	۲۹	۱۹	بالا	
۲۶۵	۱۶۶	۵۹	۴۰	کل	
سطح معناداری		درجه آزادی	ارزش	آماره آزمون کای دو پیرسون	
۰/۰۰۰		۴	۱۶۳/۰۱۷		
			۰/۸۱۳	ضریب همبستگی	

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۸.

بررسی ارتباط بین توسعه گردشگری و پایداری اقتصادی در شهر بایک:

در اینجا لازم است رابطه بین توسعه گردشگری با پایداری اقتصادی در شهر بایک مورد بررسی قرار گیرد. بدین منظور برای آزمون فرضیه تاثیر گذاری معیارهای توسعه گردشگری در پایداری اقتصادی در شهر بایک از ضریب رگرسیون ساده استفاده شده است. ضریب همبستگی چندگانه (R) محاسبه رابطه معیارهای توسعه گردشگری (به عنوان شاخص تلفیقی) در شهر بایک و پایداری وضعیت اقتصادی در شهر بایک را با میزان ۰/۸۴۱ تایید می کند. در جدول (۵) R^2 ضریب تبیین محاسبه شده را نشان می دهد. ۷۰/۷٪ از تغییرات در پایداری اقتصادی این شهر ناشی از بهبود شاخص های توسعه گردشگری است. به عبارت دیگر هر اندازه شاخص های توسعه گردشگری با سرمایه گذاری در میراث مادی و معنوی گردشگری در شهر بایک افزایش پیدا می کند به همان اندازه شهر به لحاظ اقتصادی به سمت پایداری حرکت می کند.

جدول ۵- آماره های تحلیل رگرسیون

خطای معیار	ضریب تبیین	ضریب تبیین تعدیل شده	ضریب همبستگی چندگانه
۲۴/۵۸۷۵۲	۰/۷۰۷	۰/۷۰۷	۰/۸۴۱

مأخذ: نگارنده، ۱۳۹۸.

در جدول (۶) مقدار F معنی دار بودن رگرسیون را تایید می کند.

جدول ۶- تحلیل واریانس شاخص های توسعه گردشگری و پایداری اقتصادی در شهر بایک

منبع تغییرات	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معنی داری
اثر رگرسیون	۵۶۴۳۴۹/۵۹۵	۱	۵۶۴۳۴۹/۵۹۵	۱۳۴۴	۰/۰۰۰
باقی مانده	۳۳۳۳۵۴/۷۳۴	۳۸۶	۶۰۴/۵۲۶	۹۳۳	
کل	۷۹۷۶۰۴/۳۲۰	۳۸۷	-		

مأخذ: نگارنده، ۱۳۹۸.

در جدول (۷) مدل های وارد بر رگرسیون نشان می دهد به ازای یک واحد تغییر در اثر انحراف معیار شاخص های توسعه توسعه گردشگری ۰/۸۴۱ واحد تغییر در پایداری اقتصادی شهر بایک ایجاد می گردد.

جدول ۷- آماره های متغیرهای وارد بر مدل رگرسیونی توسعه گردشگری و پایداری اقتصادی در شهر بایک

نام متغیر	ضریب غیر استاندارد		ضریب استاندارد		Sig
	B	خطای B	β	t	
عرض از مبدا	۷۸/۶۹۶	۳/۹۸۱	-	۱۹/۷۶۵	۰/۰۰۰
شاخص های تلفیقی	۱۲/۵۱۵	۰/۴۱۰	۰/۸۴۱	۳۰/۵۵۱	۰/۰۰۰

مأخذ: نگارنده، ۱۳۹۶.

بنابراین بهبود شاخص های توسعه گردشگری تاثیرات خود را بر روی پایداری اقتصادی شهر بایک می گذارند.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها:

پدیده پایداری امروزه به عنوان یک ضرورت نه فقط یک آرمان، پیشرو در جهت نظام شهری مورد توجه صاحب‌نظران امور شهری قرار گرفته و در سرلوحه برنامه‌ریزی‌ها و اصول مدیریت شهری به خصوص در جوامعی که به نسل‌های آینده احترام گذاشته و آنها را وارثین میراث خود می‌دانند بسیار ارزشمند است. صنعت گردشگری به عنوان یک راهکار و الگوی ماندگار با دیدگاهی بلندمدت در برنامه‌ریزی‌های شهری می‌تواند جوامع را به سوی توسعه پایدار هدایت نموده و با وجود برآورده ساختن نیازهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، ارتباطات بین‌الملل، تفریحی و سیاحتی و غیره برای نسل امروز در جهت حفظ و نگهداری منابع تجدید ناپذیر مثل منابع طبیعی بسیار مؤثر عمل کند. بنابراین با توجه به اهمیت این موضوع پژوهش حاضر سعی بر تحلیل اثرات گردشگری بر اقتصاد شهری و شهرداری‌ها داشته است.

بدین منظور در پژوهش حاضر پس از تدوین شاخص‌های پایداری اقتصادی، به منظور سنجش پایداری این شاخص‌ها از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده گردید. که نتایج این آزمون نشان داد که منطقه مورد مطالعه با توجه به فعالیت‌های گردشگری از نظر ۱۹ شاخص، در سطح پایداری؛ ۴ شاخص در سطح تا حدی پایدار و ۳ شاخص در سطح ناپایدار قرار دارد. یکی از دلایل مهم این پایداری شاخص‌ها تاکید بر مشارکت مردم در فعالیت‌های گردشگری است. این نتیجه به نتایج مطالعات کالنتری و همکاران (۱۳۹۵) در خصوص تاکید بر نهادهای مردمی به عنوان جایگزینی مناسب برای دولت که می‌توانند نقش حفاظتی از میراث فرهنگی و جاذبه‌های گردشگری را بر عهده بگیرند، هم راستا و هم جهت می‌باشد. آنها می‌توانند از ظرفیت اعتمادسازی، مشارکتی و تعاملی خود استفاده نمایند و سرمایه‌گذاری کلانی را در راستای توسعه پایدار گردشگری به سمت عناصر و جاذبه‌های گردشگری شهری سوق دهند. در ادامه به منظور تبیین اثرات صنعت گردشگری بر پایداری اقتصادی در شهر بابک ۲۶ مؤلفه پایداری اقتصادی بر اساس آزمون تحلیل خوشه‌ای به سه طبقه ضعیف، متوسط و قوی تقسیم شده و توسط آزمون آماری کای دو بر اساس جدول توافقی مورد آزمون قرار گرفتند. نتایج این آزمون نشان‌دهنده وجود تفاوت معنادار آماری میان متغیر وابسته؛ میزان پایداری اقتصادی و متغیر مستقل یعنی صنعت گردشگری می‌باشد که با افزایش گردشگر و فعالیت‌های آن بر میزان درآمد و پایداری اقتصاد شهروندی و شهرداری شهر بابک نیز افزوده می‌گردد. بر اساس مطالعات، راهبردهایی که می‌تواند به توسعه گردشگری در شهر بابک کمک کنند عبارت است از:

- تبلیغات آثار تاریخی و طبیعی ارزشمند این شهر به منظور جذب سرمایه‌گذار برای بهره‌مندی از جاذبه‌های گردشگری و ایجاد درآمد و توسعه اشتغال
- ایجاد مراکز خدماتی در مراکز گردشگری موجود به منظور ایجاد اشتغال و حمایت از صنایع دستی و سایر محصولات گردشگری برای ارائه به گردشگران
- سرمایه‌گذاری نهادهای دولتی و نیمه دولتی مانند سازمان میراث فرهنگی و همچنین شهرداری در بخش مشارکت در ایجاد اشتغال و جهش تولید محصولات گردشگری بومی در این شهر به عنوان صنایع دستی و خلاق به منظور افزایش درآمدهای پایدار
- توزیع عادلانه خدمات و امکانات گردشگری در تمام جاذبه‌های گردشگری شهر بابک
- تجهیز مراکز گردشگری شهر به امکانات و خدمات رفاهی گردشگری
- فراهم کردن زمینه‌های ایجاد اشتغال زنان در بخش‌های گردشگری مانند حمایت از مشاغل خانگی حوزه صنایع دستی در این شهر

References:

1. Bagheri, M; Shojaei, P and Kiani, M (2016): *Explanation an Interpretive Structural Model of Travel and Tourism Competitiveness Indicators (Case Study: Fars Province)*, *Journal of Tourism Planning and Development*, Vol, 5, No, 18, PP. 137-157 (In Persian).
2. Baro, C.J (1997): *Sustainable Development, Concept, Value and Practice*, translated by Seyed Ali Badri, *Journal of Geographical Research*, No. 44. PP. 43-60 .
3. Bazrafshan, J and Vahed, A (2010), *The role of tourism in socio-economic transformation of Sistan and Baluchestan province*, *4th International Congress of Geographers of the Islamic World*, Zahedan, Iran, (In Persian).
4. Bazzazan, F and Azaddana, F (2018): *The Economic Impact of Domestic Tourism Qom (Two Regional Input-Output Approach)*, *Journal of Tourism Planning and Development*, Vol, 7, No, 25, PP. 8-24 (In Persian).
5. Butler, R.W. (1991): *Tourism, environment, and sustainable development*. *Environmental Conservation* Vol, 18, No, 3, pp. 201-9.
6. Derrett, R. (1996): *The tourism culture of cultural tourism: Planning through community consultation*. In Robinson, M., Evans, N., and Callaghan, P. (Eds.), *Tourism and cultural change* (pp. 61-74). Centre for Travel and Tourism, Business Education Publishers, Sunderland, UK.
7. Eskandari Sani, M; Rezaei, E (2018): *Future Studies of Urban Management the Basis for Realization of Competitiveness in the Tourism (Case Study: Zahedan City)*, Vol, 5, No, 2 - Serial Number 13, DOI: 10.22103/JUSG.2019.1966, pp, 1-16 (In Persian).

8. Gholami, S; Gandomkar, A and Fanaei, R (2018), *The Effect of Climate Hazards on the Number of Foreign Tourists in the City of Isfahan*, *Journal of Tourism Planning and Development*, Vol, 7, No, 26, PP. 146-168 (In Persian).
9. Jan Parvar, M and Ghorbani-Sepehr, A (2016), *Sustainable Tourism of Hormozgan Province*, *Persian Gulf Cultural and Political Studies*, Vol, 3, No, 10. PP. 111-132 (In Persian).
10. Kalantari Khalilabad, H; Pour Ahmad, A; Ghasemi, I and Mousavi, S. R. (2016), *Local institutions and their capacity to develop sustainable urban tourism*, *Journal of Heritage and Tourism*, Vol, 1, No, 1, PP. 95-114 (In Persian).
11. Kaya, L.G (2002): *cultural landscape for tourism*, *zonguldak karaelmas universitesi, bartin orman fakultesi dergisi*, Vol, 4, No, 4, pp. 54-60
12. Khanzadi, A; Falahati, A and Heirani, Z (2018), *Investigating and Analyzing the Role and Effects of Tourism Development on Income Distribution in the Provinces of Iran*, *Journal of Tourism and Development*, Vol, 7, No, 1, PP. 84-100 (In Persian).
13. Khavarian garmsiri, A. R; Stavars, Zh. M. and Aliyan, M (2013): *Strategic Planning of Urban Tourism Development with use SOAR Strategic Model (case study Taft city)*, *Journal of Spatial Planning*, Vol, 17, No, 3, PP. 127-143 (In Persian).
14. Labbaf-Khanii, M (2017), *The Evolution of the Cultural Landscape of Maymand Based on Historical Studies and Archaeological Findings*, *Journal of Archaeological Studies*, Vol, 8, No, 2 - Serial Number 14, doi: 10.22059/JARCS.2017.61772, pp. 111-130 (In Persian).
15. Lickorish, L. J., (1991): *Roles of government and private sector*, In *Developing Tourism Destinations* (L. J. Lickorish, ed.), pp. 121-146. Halyorlogman
16. Mahallati, S. A (2001), *Introduction to Tourism*, Shahid Beheshti University Press, Tehran, (In Persian).
17. Martins, Luis Filipe, Gan, Yi, Ferreira-Lopes, Alexandra (2017): *An empirical analysis of the influence of macroeconomic determinants on World tourism demand*, *Tourism Management*, 61, pp. 248-260.
18. Mehmet, A. and Kashif, H. (2005): *Sustainable tourism development: a case study of North Cyprus*, *Journal of Contemporary Hospitality Management*, vol.17, No.3, pp.272-280
19. Middleton, V.T.C. (1997): *Sustainable tourism: A marketing perspective*. In M.J. Stabler (ed.) *Tourism and Sustainability. Principles to Practice* (pp. 129-142). *North York C.A.B International*.
20. Montazer-Hojat, A, H; Anvari, E and Bashi, M (2018), *Economic Valuation of Tourist Attractions of Shushtar's Ancient Waterfalls*, *Tourism Management Studies*, Vol, 13, No, 42, PP. 21-39 (In Persian).
21. Moradi, M and Rahmani, B (2010), *The role of tourism on sustainable urban development (Case Study: Mashhad city)*, *Journal of Territory*, Vol, 7, No, 25, PP. 41-52 (In Persian).
22. Mousavi, M.N and Bagheri Kashkouli, A (2015), *Cultural Tourism*, Arad book Press, Tehran, (In Persian).
23. Nabanita Khuntia, N and Mishra, J. M (2014), *Economic and Environmental Aspects of Sustainable Tourism, Development-A Conceptual Study*, *Atna - Journal of Tourism Studies*, Vol, 9, No, 1, PP. 15-28
24. Samakoush, S; Khaksari, A; Latifi, Gh and Damadi, M (2013), *Assessing the Role of Urban Tourism in Economic-Environmental Development of the City of Babolsar*, *Journal of Urban Economics and Management*, Vol, 3, No, 1, PP. 17-31 (In Persian).
25. Saraei, M.H. and Shamshiri, M. (2013), *Tourism situation study in the city of Shiraz towards sustainable development using the SWOT Technique*, *Geography and Environmental Planning*, Vol, 24, No, 1, PP. 69-88 (In Persian).
26. Saraii, M. H; Rezaei, M, R and safarpour, M (2019): *Investigation and Analysis of Hotels Spatial Distribution to Medical Tourism Attractions Case Study: Shiraz*, *Journal of Tourism Planning and Development*, Vol, 7, No, 27, PP. 8-25 (In Persian).

27. Shafii, Z; Farrokhan, F; Rajaei, M, A and Moghli, M (2016), *Sustainable Tourism from Theory to Practice: A Critical Approach*, *Journal of Geography Quarterly*, Vol, 14, No, 49, PP. 153-171 (In Persian).
28. Shirafkan Lamsso, Mehdi, Masoomzadeh, Sara (2017): *Study of Impact of Exchange Rate on Tourism Balance of Payment in Countries with Top Tourist Attractions (Vector Error Correction Approach)*. *International Journal of Tourism & Hospitality Reviews*, eISSN: 2395-7654, 4 ( ), pp 10-20.
29. Smith, S. (2015), *A sense of place: place, culture and tourism*, *Tourism Recreation Research*, 40 :2, 220-233, DOI: 10.1080/10250819.2015.1049144.
30. Swarbrooke, J. (1996): *The development and management of visitor attractions*. Butterworth Heinemann, Oxford.
31. Theobald, William F., (2005): *Global Tourism*, Elsevier: Amsterdam, Boston, Francisco, Heidelberg, London, New York, Oxford, Paris, San Diego, Singapore, Sydney.
32. Tucker, H. (2003): *Living with tourism: Negotiating identities in a Turkish village*. London: Routledge Taylor & Francis Group.
33. Tzonev, Anthony. (1975): *Social Implications of the Planning of tourist Industry Development of the Tourist Industry in the ECE Region*, *ECE at Dubrovnik, Yugoslavia*, 13-8 October 1975.
34. UNEP (United Nations Environment Programme) (2003): *Sustainable Coastal Tourism*, Regional Activity Centre (PAP/RAC).
35. Veicy, H (2018): *The study of Tourism Industry in National Basic Laws of Islamic Republic of Iran*, *Strategic Studies of public policy*, Vol, 7, No, 25, PP. 93-112 (In Persian).
36. World Tourism Organization (UNWTO) (2018): *UNWTO facts and figures*. <http://www.unwto.org/facts/menu>.
37. Zamanzadeh, S, M; Ghadiri Masom, M ; Hassan Ali Faraji Sabokbar, H, A and Homa, P (2016), *The Impact of Risks on Tourism Development in Sarein*, *Journal of Geography and Environmental Hazards*, Vol, 5, No, 20, PP. 135-141 (In Persian).
38. Zaroki, Sh; ezoji, H and Seyede Rogheieh, S, A, (2018), *Analysis of the Role of Tourism on Economic Welfare Using Panel Data*, *Journal of Tourism Planning and Development*, Vol, 7, No, 26, PP. 96-121 (In Persian).

Research Paper

Evaluation and analysis of the effects of tourism on sustainability of economy, municipalities' citizens' income (case study: Babak city)

Hasan Hekmatniya¹: Associate Professor Geography & Urban Planning, Payam noor University, Tehran, Iran.

Ali Bagheri Kashkouli, PhD of Geography and Urban Planning, Department of Urban Planning and Architecture, Road and Urban Development Yazd, Iran.

Received: 2019/8/26

pp: 113- 114

Accepted: 2020/3/10

Abstract

Nowadays, tourism industry has led to great investment booms in the infrastructures which improve the conditions for native people's life, and they lead to employment and currency import for the citizens and urban management organizations such as municipalities and in this way, it is an additional income resource besides their current income. It can lead to the citizens' economic ability for citizens and responsible organizations. Therefore, regarding this fact, this research is aimed at investigating the effects of tourism on urban economy and sustainability of municipalities' income. The research population includes the citizens and employees of municipality of Babak City and by using Cochran's formula, 265 people were selected as the sample. Also, pilot test was done for obtaining validity coefficient of the questionnaire and confidence coefficient of Cronbach's alpha was obtained as 0/83 which suggests that the research tool has been appropriate. For analyzing data, inferential statistics including (one-sample T test, cluster analysis, contingency table, and Chi-square test of homogeneity) were used. The results of one sample T tests and Chi-square test of homogeneity based on the contingency table show that tourism has been able to cause empowerment and sustainability of urban economy in Babak city. Also, according to the findings, it was proved that the confidence level of 99%, there is a positive and significant relationship between tourism, as the independent variable of research, and sustainability of municipalities' and citizens' income in Babak city.

Key words: Tourism, Urban Economy, Sustainability, Municipality, Babak City.

Extended Abstract

Introduction

Tourism is now one of the world's largest industries and one of its fastest growing economic sectors. For many countries tourism is seen as a main instrument for regional development, as it stimulates new economic activities. Tourism may have a positive economic impact on the balance of payments, on employment, on gross income and production, but it may also have negative effects, particularly on the environment. The development of tourism in all areas, both nationally and regionally and internationally regarded government planners and private companies are located. Community awareness of the tourism is very appropriate and significant source of foreign exchange incomes in the economy of a country show Tourism is a very broad concept in many aspects of economic, social and cultural rights have and to be regarded as an industry. Today, tourism has become one of the most important sources of employment in societies. On one hand, the industry has created and promoted large-scale investment in those infrastructures that improve the living conditions of local people, and on the other hand, through employment and currency exchange for citizens and trusted urban management organizations such as municipalities are a source of revenue in addition to their current incomes, which can provide economic empowerment to citizens and trustee

¹ - Corresponding Author's , Email: , ehsanhekmatnia@gmail.com Tel: +989133517578

organizations. In the last two centuries, the Instability of human societies and its harmful consequences were as a function of population variables, per capita and consumption pattern and have emphasized more on the principle of sustainability that way, over the past two decades; with the advent of environmental waste and the decline in the standard of living, especially in urban communities, the Sustainable Development Approach has been highlighted by the United Nations as the most important issue of the last decade of the 20th century. Sustainable development as an important branch of this concept is a broad and complex phenomenon that focuses on the growth and development of cities, economic, social, demographic, environmental and ecological factors. Shahr-e Babak is one of the most important tourist areas of historical Kerman province. It is located on the south-north direction of Iran and west of Kerman province.

Methodology:

The dominant approach for this applied-developmental research is a descriptive-analytical method whose data is provided through library resources including (retrieval, internet) and survey (questionnaire, interview). The statistical population of the study includes citizens and municipal employees of Shahr-e Babak. Based on the Cochran's formula, the number of required households was estimated to 265 household which were randomly selected from among citizens and municipal staff. In the following study, in order to measure the level of study area of economic sustainability index of tourism in the region, thirty indices were selected and evaluated at three levels of strong, moderate and weak.

Discussion and Conclusion:

In this study, three components and 26 items of economic sustainability were used. The results show that the highest age range of the respondents was 40 to 50 years. From 265 respondents; 95.2 percent were male and 4.8 percent were female. The average household size of these people is equal to 3/9 people. The results of the study also show that the average income per household was 14/173/000 tomans per year.

Conclusion:

In the modern globalized world, tourism is recognised as one of the largest, fastest growing and dynamic economic sectors attracting external economic activities. So, Tourism, as a world-wide phenomenon, touches the highest and deepest aspirations of all people and it is also an important element of socio-economic and political development in many countries. Governments, other public authorities, public and private decision-makers whose activities are related to tourism, and tourists themselves, consider it a priority to protect and reinforce the human dignity of both local community and tourists. Because of this all these agents have registered a growing concern in sustainability as a guiding principle to allow the integration of economic development with environmental and social aspects within tourism policy and strategy. In this study, after compiling economic sustainability indices, single sample T test was used to measure the sustainability of these indices. The results of this test showed that the study area is classified into 19 indices at a sustainable level, 4 indices at a somewhat stable level and 3 indices at an unsustainable level. In order to explain the effects of tourism industry on economic sustainability in the city of Shahr-e Babak, the 26 components of economic sustainability were divided into three categories: weak, medium and strong based on cluster analysis. They were tested by Chi-square test based on the agreement table. The results show that there is a statistically significant difference between the dependent variable; the degree of economic sustainability and the independent variable which increases with the increase of tourism and tourism activities. It affects the income and sustainability of the citizenship and municipal economy of the city. Tourism can play an important role in the economic development of Babak city. Municipality of this city needs to create an enabling environment for small business to operate in by the promotion and development of Tourism Products. The industry could significantly contribute to the employment of youth and development of Handicrafts which are two of the major problems in Babak city. Finally, the research identified many benefits of tourism for development of Babak city such as economic growth, job creation and a more diverse local economy. In this regard, tourism strategy needs to consist of various components such as provision of training, provision of access to funding, and supply of grants and incentives to support local small business development and local supply.